

جلوه‌های حکمت و تدبیر

یکی از سؤال‌های اصلی هر نوجوان و جوانی این است که ما در چگونه جهانی زندگی می‌کنیم (مرتبط با آیه ۴۴ سوره عنکبوت) قرآن از مردم می‌خواهد که در پدیده‌های اطراف خود تفکر کنند و آثار خدا را مشاهده کنند. این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار

جهان خیالی

هر لحظه ممکن است بدون علت خاصی حادثه‌ای رخ دهد موجودی پدید آید. هر لحظه ممکن است اشیاء خصوصیات دیگری پیدا کنند.

خصوصیات اجرا در جهان واقعی

هر موجودی از اجزای خاص و معینی تشکیل شده است. این اجزاء با آرایش مخصوص به خود در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند. هر جزء کار مخصوص انجام می‌دهد و وظیفه‌ی معینی بر عهده دارد. میان وظایف و مسولیت‌ها پیوستگی و ارتباط مشاهده می‌شود. هر سامان و نظمی و هر همکاری و فعالیتی به دنبال هدف خاصی است که آن را از سایر سامان‌دهی‌ها و همکاری‌ها جدا می‌کند.

شاخصه‌ی اصلی

منظور همان هدف و غایت است. بدون هدف، پیوستگی ارتباط و هماهنگی معنا ندارد. همکاری، پیوستگی و نظام همواره برای آن است که به هدف معینی منجر شود و به سرانجام روشنی برسد. اگر هدفمندی نباشد جهان عبث و بیهوده خواهد بود.

فرضیات پیدایش جهان

این هماهنگی‌ها و همکاری‌ها خود به خود ایجاد شده = نادرست
 خود اجزاء از آگاهی برخوردار خواهند بود. = نادرست
 خالق آگاه و حکیم، متناسب با هدفی که در نظر دارد، اجزاء را به وجود می‌آورد و با طرح و نقشه و برنامه‌ی معین، همکاری‌ها را شکل می‌دهد تا آن هدف و غایت محقق شود = درست

سوره‌ی اعلیٰ ۲ و ۳

﴿ الَّذِي خَلَقَ الْفَسْوَىٰ ۚ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهْدَىٰ ۚ ﴾ تکرار در کنکور: ۴

فَسْوَى: آراسته کرد هَدَى: هدایت کرد

پیام:

- ۱- تناسب میان فلقت و اهداف موجودات. ﴿ آفرینش، مقدم بر سامان بخشی موجودات است.
- ۲- همه موجودات با توفیق به ساقطار ویژه خود، به سوی هدف فاضل در حرکتند.
- ۳- مرتبط است با سَنَنِ امام علی(ع) که فرمودند: برای متعارف همه مفلوقات را بر اساس مقیاس مشخص، نظم، اندازه مخصوص و متناسب با هر یک آفرید.
- ۴- هدایت موجودات، بیانگر توفیق در ربوبیت است (هدایت خاصه).

سوره‌ی آل عمران ۱۹۰

﴿ إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۙ وَالاخْتِلافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۙ لآيَاتٍ لِأُولِي الْأَبْصَارِ ﴾ تکرار در کنکور: ۱۳

لأُولِي الْأَبْصَارِ: خردمندان اختلاف: رفت و آمد

پیام:

- ۱- آفرینش آسمان‌ها و زمین و آمد و شد شب و روز، نشانه‌های فراشناسی است برای خردمندان.
- ۲- پی بردن به ذرک مطابق جهان، نیازمند فرد است.
- ۳- در جهان، نشانه‌ها برای خردمندان حقیقی وجود دارد.

سوره‌ی آل عمران ۱۹۱

﴿ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ ۙ قِيَامًا وَقُعُودًا ۙ وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ ۙ وَتَتَفَكَّرُونَ ۙ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۙ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا ۙ سُبْحَانَكَ ۙ قِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴾ تکرار در کنکور: ۱۰

قِيَامًا وَقُعُودًا: نشسته و برخاسته قِنَا: ما را نگاهدار

پیام:

- ۱- کلمت و هدف‌مندی جهان (باطلاً) ﴿ افرادی که به خردمندان موصوف هستند ابتدا در هر حال به یاد خدا هستند سپس متفکر در آفرینش می‌باشند. (تومید عباری)
- ۲- نتیجه تفکر خردمندان، هدف‌مند و قانون‌مندی موجودات جهان است.
- ۳- این آیه پاسخی است به سؤال چگونه زیستن و شامل رعای خردمند بعد از هدف‌مند دانستن جهان فلقت است.
- ۴- کسانی که جهان را عبث می‌دانند سزاوار عذاب هستند.

سوره‌ی نمل ۸۸

﴿ وَ تَرَى الْجِبَالَ ۙ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً ۙ وَ هِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ ۚ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي ۙ أَتَقَنَ ۙ كُلَّ شَيْءٍ ۙ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴾ تکرار در کنکور: ۶

أَتَقَنَ: استواری تَمُرُّ: در حرکتند تَحَسَّبَ: می‌پنداری

پیام:

- ۱- تصور نادرست انسان در مورد حرکت کوه‌ها
- ۲- ذکر نکات علمی بی‌سابقه (اعجاز معنوی قرآن)
- ۳- جهان آفرینش که صنع فراست دقیق و دارای استمکام و است و هیچ بی‌نظمی در آن دیده نمی‌شود و با رقت به سوی هدف و امر حرکت می‌کند.
- ۴- فراوند جهان را مکلم آفریده است که از هر بی‌نظمی برور است. (نظام‌مندی جهان آفرینش) ﴿ فراوند هر چیزی را طبق برنامه‌ای دقیق به بهترین شکل طراحی کرده و به آن نظم و ظرافت بخشیده است، سپس آن را در مسیر دست‌یابی به هدف فاضل وی هدایت کرده است. ﴿ مرتبط است با سَنَنِ امام علی(ع)؛ فراوند اندازه‌ها را طوری قرار داد که مکلم و استوار بمانند.

سوره ی قمر، ۴۹

تکرار در کنکور: ۲

﴿إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ۝۱﴾

فَسَوَّىٰ: آراسته کرد هَدَىٰ: هدایت کرد

پیام:

۱- تناسب میان فلقت و اهراف موجودات. ﴿آفرینش، مقدم بر سامان بخشی موجودات است.

۲- همه موجودات با توجه به ساقطار ویژه خود، به سوی حرف خاص در حرکتند.

۳- مرتبط است با سخن امام علی (ع) که فرمودند: فدای متعارف همه مخلوقات را بر اساس مقیاس مشخص، نظم، اندازه مفصوص و متناسب با هر یک آفرید.

۴- هدایت موجودات، بیانگر توفیر در ربوبیت است (هدایت فاصله).

سوره ی عنکبوت، ۴۴

﴿خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ۝۲﴾

تکرار در کنکور: ۳

حَقٌّ: حق به مفهوم قانونمندی

پیام:

۱- حقانیت و هدفمندی فلقت و پاسخ به این سؤال که انسان برای چه خلق شده است؟

۲- در آسمان و زمین نشانه‌هایی برای مؤمنان وجود دارد. ﴿هدفمندی جهان فلقت، نشانه‌ای برای اهل ایمان است.

اندیشه و تحقیق درس اول

خطبه حضرت علی (ع):

ابتدا این خطبه‌ی حضرت علی (ع) را که در نهج‌البلاغه آمده است بخوانید و ویژگی‌های خلقت خداوند را از آن استخراج کنید.

﴿او خداوندی است که موجودات را آفریده است بدون اینکه از هیچ نمونه‌ی آماده و پیش‌ساخته‌ای ایده بگیرد و از کار خالق دیگری که پیش از وی، جهانی را آفریده باشد تقلید کند.

﴿آثار صنع و نشانه‌های حکمتش در نوآوری بی‌سابقه و خلقت بی‌نظیرش هویداست؛ بنابراین هریک از موجوداتی که خداوند آفریده برهان آفریدگاری و دلیل خداوندی اوست حتی اگر آن موجود جامد و بی‌زبان باشد چراکه آن هم با زبان بی‌زبانی خود را معرفی می‌کند و تدبیر خدا را باز می‌گوید بدون این که به سخن گفتن نیازی داشته باشد. (مرتبط با آیه‌ی ۱۹۰ سوره‌ی آل عمران)

﴿دلالتش بر وجود خدا همواره استوار است و در هر لحظه آفریننده خود را نشان می‌دهد. خدای متعال همه مخلوقات را براساس مقیاس، نظم مشخص، اندازه‌های مخصوص و متناسب با هریک از آن مخلوقات آفرید و در آفرینش آن‌ها طوری اندازه‌ها را برقرار کرد که محکم و استوار بمانند و از هم فرو نپاشند. (مرتبط با آیه‌ی ۲ سوره‌ی اعلی و آیه‌ی ۴۹ سوره‌ی قمر)

﴿هر چیزی را مطابق برنامه‌ای دقیق به بهترین شکل طراحی کرد و آن گاه بدان نظم و ظرافت بخشید و آن را در مسیر انجام وظیفه و دستیابی به هدف خاص وی هدایت کرد. (مرتبط با آیه‌ی ۸۸ سوره‌ی نمل)

﴿همه‌ی این کارها بدان جهت بود که هیچ یک از مخلوقات از محدوده و چهارچوب تعیین شده از جانب خداوند تجاوز نکند و برای رسیدن به مقصد مورد نظر و

کمال نهایی، کوتاهی ننماید و اگر خداوند به او دستوری داده انجام دادش بر وی دشوار نباشد و سرکشی نکند. (مرتبط با آیه‌ی ۴۹ سوره‌ی قمر)

(بخشی از خطبه‌ی ۹۰ نهج‌البلاغه)

- ۱- نظم تنها در جهان واقعی معنا پیدا می‌کند زیرا نظم نیازمند اجزای واقعی و محسوس است که در جهان خیالی موجود نیست.
- ۲- بدون هدف، برهان نظم محقق نمی‌گردد و به اصل صرفه تبدیل می‌شود زیرا هدف به مانند روح در کل پیکره‌ی سازمان جریان دارد.
- ۳- در جهان خیالی است که ممکن است یک معلول بدون علت یا یک پدیده بدون هدف عارض گردد.
- ۴- هدف یک مجموعه در تصور، مقدم بر سایر اجزا اما در ایجاد مؤخر از بقیه است.
- ۵- مشاهده نظام‌مندی موجودات، انسان جستجوگر را به حضور حکمت و تدبیر الهی می‌رساند.
- ۶- آفرینش پدیده‌های جهان، مقدم بر سامان‌بخشی و سامان‌بخشی مقدم بر جنبه روحانی حاصل می‌شود.
- ۷- براساس آیات قرآن، عبث آفرینی از مخلوقات بدور است زیرا عبث آفرینی، نقطه مقابل حکمت است.
- ۸- بدون عقلانیت و تدبیر، نمی‌توان به حکیمانه بودن پدیده‌های خلقت پی‌برد.
- ۹- اینکه «امام علی(ع) فرموده است: مخلوقات از محدوده تعیین شده خود، خارج نمی‌شوند»، نشان می‌دهد که هر مخلوقی جایگاهی خاص، با ویژگی‌های خاص خود را دارد.
- ۱۰- قرآن کریم جهان را تجلی تدبیر و حکمت الهی معرفی نموده است.

🔴 با توجه به آیه شریفه «إِنَّ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالاخْتِلافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ...» در آفرینش آسمان‌ها و زمین و آمد و شد شب و روز نشانه‌های خداشناسی است برای (سراسری زبان - ۸۶)

۱) ذاکران خداوند در هر حال ۳) خردمندان در همه حال به یاد خدا 🟢 گزینه ۲	۲) خردمندان متفکر در آفرینش ۴) ذاکران خداوند و متوجه به تدبیر و حکمت او

با کاروان هستی

۲

- * مجموعه‌ی نظام‌مند مجموعه‌ای است که اجزای آن به گونه‌ای سامان یافته‌اند که فعالیت دسته جمعی آن‌ها منتهی به هدف می‌شود.
- * هر یک از اجزا تابع جزء بالاتر از خود است.
- * هر یک از اجزاء هدفی دارند که در راستای هدف نهایی خود می‌باشند.
- * در سیستم بدن انسان ارتباط طولی و عرضی وجود دارد.

ویژگی‌های سیستم بدن

- ۱- فعالیت هر سلول در هر قسمت بدن نه تنها در خدمت همان قسمت است بلکه در خدمت نهایی‌ترین هدف یعنی رشد و حیات بدن نیز هست.
- ۲- هر دستگاه نظم، قانون‌مندی و هدف خاص خود دارد.
- ۳- نظام‌های بزرگ از به هم پیوستن نظام‌های کوچک شکل می‌گیرد.
- ۴- هر چه دایره‌ی نظام بزرگ‌تر شود نظم و قانون‌مندی گسترده‌تری لازم است که نظام‌های کوچک‌تر را در درون خود جای دهد.
- ۵- این نظام‌های به هم پیوسته و تو در تو که بدن را می‌رساند فعالیت هماهنگ و سازمان یافته‌ای انجام می‌دهند که در پایان منجر به حیات و رشد بدن می‌شود.

نکته: جهان به بهترین شکل ممکن آفریده شده است (آیه سوم سوره تغابن) و هیچ‌گونه **فشل** و **بی‌نظمی** در آن وجود ندارد (آیه سوم سوره ملک).

ما ز دریاییم و دریا می‌رویم

ما ز بالاییم و بالا می‌رویم

سوره‌ی احقاف، ۳

﴿ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ / وَ مَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ / وَ أَجَلٍ مُّسَمًّى / وَ الَّذِينَ كَفَرُوا / عَمَّا أَنْذَرُوا / مُعْرِضُونَ ﴾
 أَجَلٍ مُّسَمًّى: سرآمدی مشخص
 مُعْرِضُونَ: رویگردان

پیام:

- ۱- استواری و نظم حکیمانه موجود در جهان * مشاهده‌ی نظام‌مند موجودات جهان انسان جستجوگر را به حکمت و تدبیر فراوان هدایت می‌کند.
- ۲- تمام موجودات این جهان به حق آفریده شده‌اند و دارای سرآمد مشخص می‌باشند. (نظم موقت در جهان)
- ۳- **كَفَرُوا** - **أَنْذَرُوا**: انذار کافران از اینکه این جهان به حق آفریده شده است و مرگ حتمی است.

سوره‌ی تغابن، ۱

﴿ يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ / وَ مَا فِي الْأَرْضِ / لَهُ الْمُلْكُ / وَ لَهُ الْحَمْدُ / وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾
 يُسَبِّحُ: تسبیح گفتن
 الْمُلْكُ: مالکیت
 قَدِيرٌ: توانا

تکرار در کنکور: ۲

- ۱- همه موجودات خدا را تسبیح می‌گویند. این آیه با این بیت شعر ارتباط معنایی دارد؛ گفتیم این شرط آدمیت نیست که مرغ تسبیح‌گوی و من فاموش
- ۲- نظام و امر جهانی
- ۳- فرمانروایی مطلق و بلامنازع از آن خداست.
- ۴- ستایش خداوند معلول صفت مالکیت شقیقی اوست.

سوره آل عمران، ۸۳

تکرار در کنکور: ۵

﴿أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ / وَ لَهُ أَسْلَمَ^۲ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ / طَوْعًا وَكَرْهًا^۱ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ^۳﴾

یَبْغُونَ: می‌جوید / أَسْلَمَ: تسلیم بودن / طَوْعًا: به دلخواه / كَرْهًا: به اجبار

پیام:

- ۱- جستجوی دینی غیر از دین خدا مورد سرزنش قرار گرفته است.
- ۲- تحقق ارتباط طولی پدیده‌ها با قالق، نظم در جهان آفرینش است.
- ۳- موجودات فوّه نافوّه براساس رابطه طولی از خدا پیروی می‌کنند.
- ۴- هدف خلقت بازگشت به سوی خداست پس این نظام به هم پیوسته برای رفتن به سوی خدا سامان یافته است.
- ۵- بیانگر معار در پر تو کلمت خداوند است.

سوره ملک، ۳

تکرار در کنکور: ۵

﴿مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ / مِنْ تَفَاوُتٍ^۱ فَارْجِعِ الْبَصَرَ^۲ / هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ^۳﴾

مِنْ تَفَاوُتٍ: خللی نیست / مِنْ فُطُورٍ: شکافی نیست

پیام:

- ۱- هر یک از مخلوقات و مجموعه‌های آن‌ها که نظام و امر جهانی را تشکیل می‌دهد دارای انسجام کامل و پیوستگی دقیق برای رسیدن به هدف می‌باشد در کار جهان، بی‌نظمی وجود ندارد.
- ۲- برای درک این هدف‌مندی باید به‌طور دقیق و عمیق جهان را نظاره کرد نه با دید سطحی و گذرا
- ۳- نبودن خلل و شکاف در کار جهان

سوره روم، ۲۲ و ۲۳

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ^۱ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ / وَ اخْتِلَافِ أَلْسِنَتِكُمْ^۲ / وَأَلْوَانِكُمْ^۳ / إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ / وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ / وَ ابْتِغَاؤُكُمْ

مِنْ فَضْلِهِ / إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ^۴﴾

أَلْوَانِكُمْ: رنگ‌ها / مَنَامُكُمْ: خواب شما / وَ ابْتِغَاؤُكُمْ: تلاش و کوشش

پیام:

- ۱- حکیمانه بودن نظام خلقت می‌باشد.
- ۲- افتلاف و تنوع در رنگ‌ها از نشانه‌های حکمت‌آمیز خداوند است. استراحت شبانه‌گی و روزی طلبی

سوره روم، ۲۴

تکرار در کنکور: ۳

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ^۱ بَرِيكُمُ الْبُرْقِ^۲ / وَ خَوْفًا وَ طَمَعًا / وَ يُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً / فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا / إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ^۳﴾

الْبُرْقُ: رعد و برق / بَرِي: نشان می‌دهد / طَمَعًا: امید

پیام:

- ۱- حکیمانه خلق شدن نظام آفرینش هیچ چیزی در جهان عبث و بی‌مورد خلق نشده است.
- ۲- رعد و برق که مایه ترس و امید است و زنده شدن زمین با باران برای اهل تعقل است.
- ۳- بی‌نهیان از فرد و تفکر از درک نشانه‌های الهی غافلند.

سوره‌ی روم، ۲۵

وَ مِنْ آيَاتِهِ / أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَ الْأَرْضُ بِأَمْرِهِ / ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ / إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ﴿٣٠﴾
 بِأَمْرِهِ: به فرمان او
 أَنْ تَقُومَ: پابرجاست
پیام:

- ۱- آفرینش جهان نشان از حکمت خدا دارد.
- ۲- تفق رستافیز و بازگشت جسم به آفرت نشان از حکمت خدا را دارد. ❁ یکی از نشانه‌های حکیمانه بودن آفرینش برپایی رستافیز است.

سوره‌ی شوری، ۲۹

وَ مِنْ آيَاتِهِ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ / وَ مَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ / وَ هُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ﴿٣٠﴾
 ان تقوموا: پابرجاست
 تخرجون: خارج کردن
پیام:

- ۱- موهوبات جهان نشانی از حکمت خدا دارد.
- ۲- سامان بخشی به موهوبات زمین و آسمان برپااسته از حکمت خداست.
- ۳- خلق موهوبات و گسترانیدن سفره خلقت و اراده و قدرت خدا و جمع آوری این موهوبات نشانه حکمت خدا و برپایی قیامت است.

نکات

- ۱- در نظام هستی روابط میان اجزا به دو صورت **طولی** و **عرضی** است.
- ۲- عبارت‌های مجموعه - **مشارکت** و همکاری - اشاره به علت عرضی دارد.
- ۳- فعالیت‌های **تو در تو** و روابط این‌چنینی، گویای علت و روابط طولی است.
- ۴- در علت عرضی رابطه میان اجزا و عناصر **مادی** است.
- ۵- در علت طولی رابطه میان عوامل و علل **غیرمادی** است.
- ۶- هر علت و رابطه عرضی، در نهایت به رابطه طولی ختم می‌شود.
- ۷- وجه **شباهت** انسان با جهان خلقت، ضمن حاکمیت ارتباط طولی و ارتباط عرضی در هر دو مورد در **تقدم**، رابطه طولی به دلیل هدفمندی موجودات است.
- ۸- اینکه با نگاهی عمیق در جهان پیرامون و پدیده‌های کیهانی، زمین را جزئی از منظومه شمسی و منظومه شمسی را جزئی از یک مجموعه دیگر بدانیم، نوعی **پیوستگی طولی** را می‌رساند.
- ۹- در راستای علل طولی در جهان هستی، انهدام هر موجود مادی، زمینه ایجاد موجود مادی دیگر می‌گردد بنابراین هیچ چیز در عالم هستی **از بین نمی‌رود**.
- ۱۰- پیوستگی، ارتباط و هماهنگی، وقتی معنا دارد که هدف و غایت در کار باشد و در بیان امام علی(ع): جامدات هم، نشانی از تدبیر خدا را دارند و برقراری اندازه‌ها در آفرینش مخلوقات، نشان از **استوار ماندن** و نظام اتقن دارد.

🔴 دین‌طلبی از راه غیر الهی در اندیشه‌ی برگرفته از وحی امری مردود و منکر است، این مفهوم از دقت در کدام آیه به دست می‌آید. (سراسری خارج از کشور - ۹۱)

- ۱) «ما خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ»
- ۲) «ما تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَاوُتٍ»
- ۳) «أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَ لَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ»
- ۴) «خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَ صَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوْرَكُمْ»

- ۱) ذاکران خداوند در هر حال
- ۲) خردمندان در همه حال به یاد خدا
- ۳) خردمندان متفکر در آفرینش
- ۴) ذاکران خداوند و متوجه به تدبیر و حکمت او

🟢 گزینه ۳